

Eva Fägerborg

ICMAH/COMCOL Annual Conference 6-10 november 2012, Kapstaden, Sydafrika

Konferensen i Kapstaden var den andra för COMCOL – Committee for Collecting – ICOM-familjens yngsta medlem som varit verksam sedan 2010, då vi hade vårt konstituerande möte vid ICOMs generalkonferens i Shanghai. Förra årets konferens hölls i Berlin tillsammans med CAMOC och årets samarbetspartner var ICMAH (International Committee for Museums and Collections of Archaeology and History) och ICOM-South Africa.

Temat för de två gemensamma dagarna 7-8 november var *Museums and the Idea of Historical Progress*, med frågor om hur olika utopiska ideologier – sociala, ekonomiska, politiska – representeras och diskuteras i museerna och deras samlingar. Den 6 november arrangerade COMCOL en workshop i och om District Six, den 9 november hade ICMAH och COMCOL separata sessioner och höll sina respektive årsmöten och den 10 november avslutades konferensen med en gemensam exkursion till Robben Island.

Konferensen hölls i South African Museum, som ingår i den stora organisationen Iziko Museums of South Africa (<http://www.iziko.org.za/>). Exteriört en kolonial byggnad och interiört ett modernt och funktionellt museum med huvudsakligen naturhistorisk inriktning. Här finns också en traditionell etnografisk utställning och en specialutställning om Rock art. Som så ofta på konferenser var programmet så fullt att det knappast fanns någon tid att se närmare på utställningarna (förutom vid ett extrainsatt tillfälle med guide turer sista dagens eftermiddag).

South African Museum

I den kylslagna hörsalen (luftkonditioneringen hade fått fnatt) steg dock temperaturen åtskilliga gånger under diskussionerna och kommentarerna till de papers som lades fram.

Så gott som alla presentationer, både under de gemensamma dagarna och under COMCOLs egna dagar var mer eller mindre politiskt laddade – eller så laddades de av frågor och kommentarer från deltagarna. Konferensens tema, med utopier som nyckelord, var ju i sig politiskt och kunde kanske ha lett till huvudsakligen teoretiska papers med hög abstraktionsnivå. De flesta inläggen var dock stadigt förankrade i museiverkligheter och -verksamheter, som kopplades till skilda ideologiska/politiska strömningar.

Det var med andra ord en livlig och alert konferens. Kanske underlättades diskussionerna av att antalet deltagare inte var fler än drygt 60, varav närmare hälften från Sydafrika (och inte mindre än åtta från Sverige!). För mig som europé var en av de nyttigaste erfarenheterna från konferensen att lyssna till de sydafrikanska rösterna – inte minst deras interna debatt – och få sina eurocentriska föreställningar och förgivet-taganden konfronterade med helt andra perspektiv. Det var jag inte ensam om, och det är bland annat därför som ICOMs internationella kommittéer har en så viktig funktion för de museiprofessionella. Även om den europeiska dominansen är stark i hela ICOM försöker många aktivt att arbeta globalt, bland annat genom att förlägga konferenser till länder som inte själva har möjlighet att skicka så många delegater utomlands. För de sydafrikanska kollegorna var de här dagarna därför också ett tillfälle att över huvud taget kunna delta i en ICOM-konferens. Vi hade hört om svårigheter att arrangera konferenser i Sydafrika och planeringen med de tre inblandade kommittéerna visade sig bli komplicerad och tidskrävande. Belöningen blev desto större, med intressanta inlägg, bra diskussioner, nya kontakter (och återknytande av gamla kontakter) i den spännande miljö som är Kapstaden.

Jag ska inte redogöra för inläggen utan hänvisar till *COMCOL Newsletter*, som jag är huvudredaktör för och där nr 20 huvudsakligen innehåller material från konferensen: COMCOL-abstracts (varav två bidrag från Sverige), texter från District Six, workshop om Contemporary Collecting och exkursionen till Robben Island. Tidningen laddas ner från COMCOLs webbsida <http://www.comcol-icom.org/newsletter/>. Något ska dock sägas om COMCOLs egna program den här veckan.

För COMCOLs del inleddes konferensen den 6 november med en District Six-dag, som en återkoppling till Chrischené Julius keynote-anförande på konferensen 2011. District Six Museum (<http://www.districtsix.co.za/>) är numera en internationellt välkänd institution, som genom sitt engagemang och sitt sätt att arbeta tillsammans med de människor som en gång bodde i området väckt intresse och respekt i vida kulturarvskretsar. I District Six hade det sedan 1800-talet – till skillnad mot den i övrigt starkt segregerade staden – bott en blandad befolkning. Men 1966 förklarades District Six som ett vitt område och började jämnas med marken. Rivningarna pågick fram till 1982 och mer än 60 000 människor tvingades bort. Större delen av området är än i dag tomt, viss återflyttning sker – och till mångas besvikelse även gentrifiering. District Six Museum etablerades 1994 och har sedan dess på olika sätt arbetat med områdets minnen, och är även ett stöd för dem som gör anspråk på att få flytta tillbaka. Dagen med Chrischené, som är chef för avdelningen Collections, Research and Documentation, började i museet, fortsatte ute i området och avslutades med en diskussion där även museichefen och utställningschefen deltog. Museet har stora samlingar av inspelade berättelser, video, fotografi, trycksaker m.m. Bland föremålen märks särskilt ett antal gatuskyltar, hopsamlade av en förman vid rivningsarbetena som sedan överlämnade dem till museet med ”a bit of shame”. District Six museum befinner sig nu i en situation där man har att hantera den lokala förankringen och sin ursprungliga mission i relation till de krav som följer av ökat internationellt intresse och besökande turister.

Den 9 november var också en separat COMCOL-dag fylld av papers, årsmöte och en workshop om Contemporary Collecting. Våra programpunkter visade sig locka merparten av konferensdeltagarna. Man kan tycka att en workshop inriktad på att ta fram riktlinjer för samtidsinsamling ligger flera decennier efter sin tid – men var, återigen, en viktig påminnelse om att nordvästeuropeiska museipraktiker och -erfarenheter är situerade. Upplägget att öppna brett för ämnen att diskutera inför arbetet med riktlinjer var inbjudande för alla närvarande. Workshopen landade i att resultatet ska bli ett ”toolkit” på COMCOLs webb med goda exempel och checklista. För COMCOL är ett globalt perspektiv på insamlingen angeläget och från svenskt håll var vi ett par som argumenterade för gemensamma COMCOL-projekt.

Den avslutande exkursionen till Robben Island den 10 november hade många med mig stora förväntningar på. För konferensdeltagarna fanns dock inget speciellt arrangemang utan vi blandades med övriga besökare. Efter båtresan från Nelson Mandela Gateway i V&A Waterfront inleddes besöket med guidad busstur om öns långa historia som förvisningsort. Vi passerade bland annat den gamla leprakyrkogården och kalkstensbrottet där de politiska fångarna arbetade i det starka bländande solljus som skadade deras ögon. Vid själva fängelset fick vi gå ur bussarna och togs emot av ex-fångar som visade runt i de olika sektionerna. Fängelset har varit museum sedan 1997 och ön världsarv sedan 1999, men som museum var det tämligen tomt. Rader av tomma större rum och små celler, ibland med antydd inredning som en våningssäng med två bäddar i ett rum där fyrtio fångar hade bott, eller foto, ett citat och eventuellt något föremål i ett väggskåp i några av cellerna. Nelson Mandelas cell hade sovmatte, pall, latrinhink, matkärn – medan det fanns mer möbler, böcker, fotografier mm. när han levde här. Föremål har således avlägsnats – plockats bort eller stulits – och som besökare är man helt hänvisad till guidernas, ex-fångarnas berättelser. För mig fungerade detta bra, men det finns också kritiska röster.

Genom att stanna ett par dagar efter konferensen blev det även tillfälle att besöka några av museerna i Kapstaden. Jag valde att se närmare på *South African Jewish Museum* och *Cape Town Holocaust Centre* samt några av Izikomuseerna. Jewish museum hade bland annat en alldeles nyöppnad utställning om judarna i District Six. Av Iziko-museerna såg jag *Bo-Kaap Museum* som handlar om Kapstadens muslimska stadsdel, konstmuseet *South African National Gallery* samt *Slave Lodge*, som gjorde det allra starkaste intrycket. Inrymt i just ett slavlogi från 1679 visades bland annat en stor, inträngande och berörande permanent utställning om slaveriet i Sydafrika. Här fanns även intressanta tillfälliga utställningar. Överlag var de här museerna (utom möjligen det lilla Bo-Kaap) och de utställningar jag såg gedigna, välgjorda, informativa, tankeväckande och spännande.

Till sist: Tack Svenska ICOM för resebidraget som möjliggjorde mitt deltagande i konferensen! Självt medverkade jag som ledare av en av sessionerna och hade som COMCOLs sekreterare uppgifter vid årsmötet och vid styrelsemötet som vi höll den 5 november.

Länkar till museerna

<http://www.districtsix.co.za/>

<http://www.sajewishmuseum.co.za>

<http://www.holocaust.org.za/>

<http://www.iziko.org.za/museums/bo-kaap-museum>

<http://www.iziko.org.za/museums/south-african-national-gallery>

<http://www.iziko.org.za/museums/slave-lodge>

<http://www.robben-island.org.za/>